

Secretarieel jaarverslag Cuypersgenootschap 2009

25-jarig bestaan Cuypersgenootschap

In januari 1984 werd het Cuypersgenootschap opgericht. 2009 is dus een jubileumjaar. In de afgelopen 25 jaar heeft het Cuypersgenootschap een vaste rol gekregen in de erfgoedwereld, zijn belangrijke 19^e- en 20ste eeuwse monumenten door ons toedoen van de ondergang gered en hebben we een stempel gedrukt op het beleid tot bescherming ervan. Door onze uitgaven, publicaties en excursies is ook het kennisniveau over het 19e- en 20ste- eeuwse erfgoed aanmerkelijk toegenomen.

In 2009 hebben we stil gestaan bij het zilveren jubileum. Op zaterdag 17 januari hebben we ons jubileum gevierd in Maastricht, de plaats waar 25 jaar geleden het genootschap is begonnen. Door oud-voorzitter en erelid Wies van Leeuwen, één van de oprichters, werd in het ochtendprogramma een rondleiding gegeven in de Sint Servaaskerk waar uitleg werd gegeven aan de restauratie van ca. 1985 waarbij de Cuypers-inrichting grotendeels werd aangetast cq. verwijderd. De aantasting van het Cuypers-interieur was de directe aanleiding tot oprichting van het genootschap. Deze actie hadden we door procedurefouten van het Rijk niet gewonnen, maar was wel het begin van succesvolle en minder succesvolle acties tot behoud.

In het middagprogramma werd in de Minderbroederskerk door dr. Antoine Jacobs een lezing gehouden over Deken Rutten en de Sint Servaas. De dag werd afgesloten met borrel en diner in het Perroen aan het Vrijthof.

In het weekend van 25 t/m 27 september werd de jubileumexcursie gehouden. Op dag 1 vertrokken we vanuit de opstapplaatsen Amsterdam en Breda richting het Franse Compiègne, onze standplaats. Na een korte lunch en bezichtiging van het historische stadje Damme vlakbij Brugge, stond het kloostercomplex Vivenkapelle op het programma. In de kerk hebben we kennis gemaakt met het werk van Jean Baptiste Bethune, de Belgische evenknie van Cuypers en eveneens door Viollet-le-Duc geïnspireerd. Aan het einde van de middag zijn we in ons hotel in Compiègne aangekomen waar eerst het glas werd geheven op het jubileum en vervolgens konden genieten van het avonddiner. Enkele deelnemers gingen 's-avonds nog de stad verkennen of gingen vroeg naar bed.

Dag 2 stond in het teken van het bezoek aan het nabijgelegen kasteel van Pierrefonds, het hoofddoel en hoogtepunt van de excursie. Het kasteel is door Viollet-le-Duc herbouwd en ingericht met gebruikmaking van middeleeuwse restanten van de tot ruïne vervallen kasteel. Het kasteel Pierrefonds was een belangrijke inspiratiebron van Cuypers. In zijn eigen kasteel De Haar in Haarzuilens heeft hij koppen en diermotieven van Pierrefonds in verwerkt. Iedereen was onder de indruk van het kasteel.

Na de lunch op het terras in het dorp werd op de terugweg naar Compiègne nog een bezoek gebracht aan de plek en monument in de bossen waar toen in een treinwagon in 1918 de wapenstilstand werd getekend en de Eerste Wereldoorlog formeel werd beëindigd. Een replica van de wagon hebben we bekeken in het museum vlakbij de plek. De originele wagon dat in 1940 als "oorlogsbuit" naar Berlijn werd vervoerd, is in 1945 door het oorlogsgeweld verwoest.

Na terugkomst in de stad Compiègne werd iedereen losgelaten. Een aantal gingen het kasteel bezoeken en anderen gingen fotograferend de stad in. Dag 2 werd wederom afgesloten met het avonddiner en voor sommige een avondprogramma.

Dag 3 begon zeer vroeg. We werden om 11 uur verwacht in het Belgische Ieper, dat in de Eerste Wereldoorlog compleet van de kaart was geveegd. Onder begeleiding van een ervaren gids hebben we een stadswandeling gemaakt langs de prachtige herbouwde monumenten. Hoogtepunt was een bezoek aan de lakenhal. Na de lunch op het terras werd in de middag weer de terugtocht naar huis aanvaard. Menigeen kan terugkijken op mede door het prachtige weer een geslaagde jubileumexcursie. Een soortgelijke excursie is voor herhaling vatbaar mits er voldoende deelnemers zijn om kostendekkend te krijgen.

Rijksbeleid

Door wijziging van de Monumentenwet 1988 is het Cuypersgenootschap per 1 januari 2009 niet meer ontvankelijk om objecten van vóór 1940 voor te dragen voor plaatsing op de rijksmonumentenlijst (de zgn. artikel 3-aanvragen). Er kunnen wel suggesties voor bescherming bij de RACM (sinds mei 2009 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed RCE) worden ingediend. Op de website van de RCE staat een lijst van ingediende suggesties waarbij de stand van zaken wordt bijgehouden. Een enkeling kan door de RCE worden voorgedragen tot plaatsing op de rijkslijst. In het verslagjaar zijn er door het genootschap geen suggesties bij het rijk ingediend.

In september 2009 heeft minister Plasterk de beleidsbrief Modernisering van de Monumentenzorg (MoMo) naar de Tweede Kamer gezonden. Het genootschap heeft een zienswijze op de beleidsbrief ingediend. Op 16 november is het behandeld in de Kamer. De secretaris heeft de behandeling bijgewoond. Op verzoek van de Kamer zal de minister in 2010 een notitie sturen waarin de rol van erfgoedvrijwilligers en –organisaties zoals het Cuypersgenootschap in het proces nader wordt weergegeven.

Stichting Cuypersgenootschap

In 2008 heeft het bestuur besloten om een nieuwe stichting op te richten onder de naam ‘Stichting Cuypersgenootschap’. Hiervoor zijn twee zeer banale en praktische redenen. Ten eerste staat in de statuten van de vereniging bij de naamgeving dat wij ons bezig houden met de negentiende en vroege twintigste eeuw. Dat dekt de lading al lang niet meer en lang geleden is daarom ook besloten “vroege” uit de statuten te schrappen. Helaas bleek al snel dat de statuten van de vereniging zo zijn dichtgetimmerd, dat een statutenwijziging in de praktijk onmogelijk is. Voor statutenwijziging is instemming nodig van twee derde van alle leden. Ondanks pogingen in het verleden is ons niet gelukt om de twee derde meerderheid van de leden te halen. Afgezien van tijdelijke opheffing van de vereniging is de oprichting van een zusterstichting de enige manier om dit te omzeilen. In de statuten van de stichting zijn onze activiteiten wel correct gedekt; verder is geen inhoudelijk verschil met de vereniging en is het bestuur ook hetzelfde.

Een tweede (minder prominente) reden voor oprichten van de stichting is een extra veiligheidsmarge inbouwen tegen schadeclaims en dergelijke.

Op 16 januari 2009 zijn de statuten van de Stichting bij de notaris gepasseerd. De stichting heeft haar zetel in het Limburgse Linne. Zowel vereniging als stichting zijn gevestigd in de gemeente Maasgouw. Bij de jubileumbijeenkomst een dag later in Maastricht is de stichting aan de leden gepresenteerd. De eerste behoudsacties zijn daarna onder de vlag van de nieuwe stichting gedaan. De nog lopende acties worden verder door de vereniging afgehandeld.

Ontvankelijkheid Cuypersgenootschap in bezwaar- en beroepsprocedures

In een bezwaarprocedure zijn we in november 2008 door het college van B&W van de gemeente Lisse niet ontvankelijk verklaard. Het college wil afrekenen met lastige belangengroeperingen en verwijst naar recente uitspraken van de Raad van State. Het college vindt dat onze statutaire doel zo veelomvattend en ruim geformuleerd zijn dat ze daardoor onvoldoende concreet en onderscheidend zijn om aan te kunnen nemen dat ons genootschap rechtstreeks in het belang wordt getroffen door het besluit tot het niet aanwijzen van objecten als gemeentelijke monumenten. Verder vindt het college dat de werkzaamheden, genoemd in onze statuten eveneens te ruim geformuleerd zijn en

geen inzichtelijke afbakening van de belangen die ons genootschap in het bijzonder behartigt bieden; ook zijn volgens het college geen andere feitelijke werkzaamheden bekend.

Tegen het besluit van de gemeente zijn we bij de Rechtbank Den Haag in beroep gegaan omdat wij geen organisatie zijn die niet anders doen dan dwars liggen, of procederen om het procederen, maar daarentegen een constructief gremium zijn, dat in de afgelopen 25 jaar blijkt op vele manieren en vaak met succes zijn positieve doelstellingen heeft proberen te verwezelijken. Het beroep is in 2009 nog niet door de Rechtbank behandeld maar zou pas in mei 2010 plaatsvinden.

Ledenadministratie

Per 31 december 2009 waren er 442 leden ingeschreven. In 2009 hebben zich 10 nieuwe leden aangemeld. Dat is 8 minder dan in 2008. 19 leden die in 2008 hebben opgezegd zijn per 1 januari 2009 uitgeschreven. In 2009 hebben 13 leden aangekondigd om het lidmaatschap te beëindigen. Aangezien statutair het verenigingsjaar vanaf 1 januari loopt, zijn deze leden vanaf 1 januari 2010 uitgeschreven. We kunnen uit concluderen dat het ledenaantal licht daalt. Om het gewenste aantal van 500 leden weer terug te krijgen moeten we actief leden gaan werven en ook vasthouden. In het eerste kwartaal van 2010 hebben zich al 8 nieuwe leden aangemeld.

Bestuurssamenstelling

In 2009 is het verenigingsbestuur van zes leden ongewijzigd. Op 31 december 2009 bestaat het bestuur uit: prof. dr. Vladimir Stissi (voorzitter), Leo Dubbelaar (secretaris), Pien Elout (tweede secretaris), drs. Jan Dekkers (penningmeester), dr. Hugo Landheer (redacteur Cuypersbulletin en jaarboek alsmede ledenadministrateur) en mr. Marcel Richter (portefeuillehouder Limburg). Eind 2009 heeft Hugo Landheer aangekondigd dat hij zijn werkzaamheden per 1 januari 2010 zal neerleggen. Voor het redacteurschap van het Cuypersbulletin heeft Herman Wesselink zich bereid verklaart om dat van Hugo over te nemen.

De Stichting is in haar eerste verslagjaar begonnen met de bestuursleden: prof. dr. Vladimir Stissi (voorzitter), Leo Dubbelaar (secretaris), drs. Jan Dekkers (penningmeester), dr. Hugo Landheer en mr. Marcel Richter (portefeuillehouder Limburg).

Het bestuurslidmaatschap wordt door de bestuursleden gecombineerd met hun dagelijkse werkzaamheden wat soms niet eenvoudig is en veel tijd vraagt. We hopen dat u daarvoor begrip toont en dat sommige zaken noodgedwongen niet vlekkeloos gaan zoals het eigenlijk zal moeten gebeuren. Uitbreiding van het bestuur of hulp aan activiteiten door leden wordt zeer op prijs gesteld.

De behoudsacties in Amsterdam en directe omgeving worden geleid door een actieve werkgroep dat door een aparte secretaris en voorzitter (Ludy Giebels) wordt gecoördineerd. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de activiteiten van de werkgroep.

Huisvesting secretariaat

In 2009 is de huisvesting van het secretariaat in Boskoop ongewijzigd gebleven. Het postadres (postbus 575, 6800 AN Arnhem) blijft ondanks de hoge kosten gehandhaafd om verwarring in de adressering te voorkomen. Statutair is de vereniging het Cuypersgenootschap nog steeds gevestigd in Ohé en Laak. De nieuwe Stichting Cuypersgenootschap is sinds 16 januari 2009 statutair gevestigd in Linne. Zowel de plaatsen Ohé en Laak alsmede Linne vallen onder de gemeente Maasgouw en we kunnen deelnemen in een speciale aansprakelijkheidsregeling voor verenigingen en stichtingen die in de gemeente Maasgouw zijn gevestigd.

Excursies en lezingen

Tijdens het jubileumjaar zijn twee excursies met lezingen georganiseerd die in het teken stonden van het 25-jarig bestaan van het genootschap. Voor een uitgebreid verslag verwijs ik u naar de activiteiten gedurende ons jubileum.

Op 17 januari was een excursie in de Sint Servaaskerk van Maastricht en een lezing over Deken

Rutten in de Minderbroederskerk van Maastricht. Deze activiteiten waren een onderdeel van de viering van het 25-jarig bestaan.

Op 16 mei 2009 werd de voorjaarsexcursie met Algemene Ledenvergadering gehouden in de stad Utrecht. Ondanks de matige opkomst was het een geslaagde excursie dankzij de zeer interessante objecten die we hebben bezocht. Op het programma stond een bezoek aan de bedreigde panden aan de Van Sijpestijnkade, De Antoniuskerk van Jan Stuyt in de wijk Lombok, rondwandeling langs de sluizen, bruggen en de Rijksmunt aan het Merwedekanaal, bezoek aan de Villa Jongerius en na de lunch een rondwandeling langs interessante bouwwerken door de binnenstad met een bezoek aan de neogotische Willbrorduskerk van Alfred Tepe met de nog gave Bernulphusgilde-interieur.

De traditionele najaarsexcursie werd in het verslagjaar vervangen door de jubileumexcursie in het weekend van 25, 26 en 27 september naar het Franse Pierrefonds.

Publicaties

Ook in 2009 is het dankzij de inzet van redacteur Hugo Landheer gelukt om vier Cuypersbulletins waaronder één jubileumbulletin uit te brengen. De bulletins zijn ook integraal geplaatst op de website. Vanaf 2010 zal Herman Wesselink het redacteurschap op zich nemen.

In het verslagjaar is geen jaarboek verschenen.

De reeds aangekondigde en langverwachte uitgave van de door ondergetekende vervaardigde DVD “3500 Katholieke Parochiekerken in Nederland 1853-1995” over de Rooms Katholieke kerkbouw in Nederland is in 2008 gereedgekomen. Een voorgenomen presentatie tijdens ons 25-jarig jubileum in januari 2009 moeten we noodgedwongen uitstellen omdat het redigeerwerk door Gerrit Vermeer en het installeren van een gebruiksvriendelijke zoekfunctie nog niet gereed is.

Algemene ledenvergaderingen

Op 16 mei 2009 werd de Algemene Ledenvergadering in een vergaderzaal van Hoog-Catharijne te Utrecht gehouden. Door ziekte van voorzitter Vladimir Stissi werd de vergadering geleid door penningmeester Jan Dekkers. In de vergadering werd o.m. de jaarrekening 2008 vastgesteld.

Er is in het najaar geen vergadering gehouden in verband met de jubileumexcursie naar Pierrefonds.

Financiën

Voor het financieel jaarverslag wordt verwezen naar het verslag en uitleg van de penningmeester.

Acties

Voor het verloop en ontwikkeling van de acties in 2009 verwijs ik u naar de website. Op aanvraag kan het overzicht in papiervorm verzonden worden.

De meeste acties zijn georganiseerd in samenwerking met diverse locale behoudsorganisaties en Bond Heemschut.

Nieuwe acties in 2009 zijn gestart in:

- Amsterdam, Douaneloodsen gem. Handelsdepot Zeeburgerkade/Cruquiusweg, 1901
- Amsterdam-Slotervaart, Wederopbouwgebied Abraham Staalmanplein e.o., ca. 1960
- Amsterdam-Osdorp, Wederopbouw Wildemansbuurt Notweg 32-34 e.o.; Lucasschool (1959, PW); Renaultgarage; Portieketagewoningen (Schipper); galerijwoningen (van Gool)
- Bussum, Herv. Verlosserkerk, H.A. Lorentzweg 59 hoek Ceintuurbaan, 1956-1957, C.H. Nielsen
- Zaandijk, Herv. Zaandijkerkerk, Kerkstraat 10 /Willem Dreesstraat, 1878-1880
- Hoorn, RK-Engelbewaarderskerk, Johannes Poststraat 28, 1960-1961, H.A. van Oerle & J.J. Schrama

- Haarlem, Frederikspark; Plaatsing van noodlokalen
- Hillegom, RK-Sint Josephkerk, Hoofdstraat 139, 1925-1927, Jan Stuyt
- Katwijk aan Zee, Visserijschool, Sluisweg 98, 1953, Ir. J. Jonkman & P. van Dorp
- Aardenburg, Stadhuis, Markt 7, 1950-1951, J.A. Wentink
- Uden, RK-Pius-X-kerk, Piusplein 7, 1959-1960, J. Strik
- Uden, RK-Sint Pauluskerk, Ereprijsstraat 4, 1965-1966, J. de Jong
- Provincie Limburg, Problematiek leegstaande kerken en kloosters
- Beek LB., RK-kerk OL. Vrouw van de Wonderdadige Medaille, O.L. Vrouweplein 2, 1961-1962, Harry Koene
- Beek LB, RK-kapel OL. Vrouw van de Wonderdadige Medaille, De Counelaan bij 6, 1955, J.H.A. Huysmans
- Meerssen, Klooster, Markt 25, 1936-1938, Jos. Cuypers
- Kerkrade-Nulland, RK-kerk H. Maria Goretti, 1952-1954, J.J. Fanchamps
- Zwolle, Herv. Jeruzalemkerk, Windesheimstraat 1, 1930-1933, G. van Hoogevest en M. Meyerink

In 2009 zijn de volgende acties beëindigd:

- Amsterdam, Douaneloodsen gem. Handelsdepot Zeeburgerkade/Cruquiusweg, 1901 (gesloopt)
- Heemstede, Crayenesterschool, Crayenestersingel 37, 1938, H. Korringa (gem. bescherming niet gelukt; school blijft behouden)
- Lisse, Villa Wildlust, Heereweg 14, 1924 (gem. bescherming mislukt; villa gesloopt)
- Voorschoten, RK-patronaatshuis 'Bondsgebouw', Leidseweg 100, 1900 (gem. bescherming niet gelukt; sloopvergunning afgegeven)
- Soesterberg, Kamp Jessurun, Vliegbasis Soesterberg, De Beaufortlaan 31, 1940/1947 (afgewezen als rijksmonument; geen bezwaar ingesteld; gedeeltelijk gesloopt)
- Meerssen, Klooster, Markt 25, 1936-1938, Jos. Cuypers (gem. bescherming niet gelukt; klooster blijft behouden)
- Kerkrade-Nulland, RK-kerk H. Maria Goretti, 1952-1954, J.J. Fanchamps (gesloopt)
- Dongen, RK-Sint Josephkerk, Sint Josephstraat 116, 1906-1907/1955-1956, J. van Groenendaal/C. Schellekens (beroepsprocedure sloop gemeentelijk monument mislukt; kerk is gesloopt)

Successen in 2008:

- Amsterdam-De Pijp, RK-kerk St. Willibrordus buiten de Veste/De Hoeksteen/ Afrikahuis, Van Ostadestraat 270, 1968, J. van Stigt (aangewezen op de gem. monumentenlijst)
- Zaandam, Herv. Zandijkerkerk, Kerkstraat 10 /Willem Dreesstraat, 1878-1880 (voorlopig aangewezen als gemeentelijk monument)
- Bloemendaal, complex Provinciaal Ziekenhuis Meerenberg, 1846-1848/1853/1856/1869/1887-1888 J.D. Zocher jr./A. van der Linden (monumentenvergunning voor afbraak zuidvleugel en schoorsteen vernietigd door de rechter; door Raad van State alsnog sloop toegestaan)
- Bennebroek, complex RK-Sint Luciaklooster (bezwaar tegen afwijzing rijksbescherming door rechtbank gegrond verklaard)
- Katwijk, uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst
- Katwijk, Stuztpunktgruppe Katwijk van de Atlantikwall (onderdelen m.u.v. barakken vliegveld Valkenburg aangewezen als rijksmonument)
- Wassenaar, voorgenomen gemeente tot uitbreiding van de gemeentelijke monumentenlijst
- Schaarsbergen en Deelen (gemeenten Arnhem en Ede), zgn. Duitse Fliiegerhorst Deelen, 1940-1945 (bezwaar tegen afwijzing rijksstatus onderdelen gedeeltelijk gegrond verklaard)

Boskoop, 10 april 2010

Leo Dubbelaar, secretaris